

Όταν η ψευδοεπιστήμη διεκδικεί κοινωνικό ρόλο...

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΠ. ΤΟΜΠΡΑ

Πριν από τρεις εβδομάδες, το Τμήμα Φυσικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με ομόφωνη απόφαση του εξέφρασε για πρώτη φορά στη χώρα μας και με ξεκάθαρο τρόπο την απόλυτη αντίθεσή του στα «κάθε μορφής φαινόμενα προβολής και υποστήριξης ψευδοεπιστημονικών απόψεων και πρακτικών».

Αφορμή για την κατηγορηματική αυτή καταγγελία από το μεγαλύτερο Τμήμα Φυσικής της χώρας αποτέλεσε μια σειρά από «επιστημονικές» και «εκπαιδευτικές» δραστηριότητες τους τελευταίους μήνες ενός ιστορικού δυστυχώς για τον χώρο της Φυσικής σωματείου, της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών (ΕΕΦ). Αξίζει να επισημανθεί ότι στο παρελθόν είχαν αναπτυχθεί ουσιαστικοί δεσμοί μεταξύ αυτού του σωματείου και του Τμήματος Φυσικής, καθώς σημαντικοί Έλληνες επιστήμονες καθηγητές διετέλεσαν μέλη του ΔΣ της ΕΕΦ προσδίδοντας τις απαραίτητες εγγυήσεις για τα επιστημονικά χαρακτηριστικά των τότε εκπαιδευτικών και εκδοτικών δραστηριοτήτων του.

Ακριβώς όμως λόγω αυτών των δεσμών μόνο θλίψη μπορούσαν να προκαλέσουν οι «εκπαιδευτικές» ημερίδες και τα «επιστημονικά συνέδρια» των τελευταίων χρόνων, που με τον «αθώο» και ελκτικό – ομολογουμένως – τίτλο «Η Φυσική μαγεύει» απευθύνονται έναντι (μικρού) αντιτίμου στον μαθητικό πληθυσμό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προσφέροντας εύκολο βήμα σε ανθρώπους παντελώς άσχετους με την επιστήμη. Οι άνθρωποι αυτοί κινούμενοι ενδεχομένως από την ανάγκη τους για προβολή μπορούν εύκολα να δηλητηριάσουν το γνήσιο ενδιαφέρον των ακροατών μαθητών για τα επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα της εποχής μας με την παρουσίαση ψευδών και αντιεπιστημονικών απόψεων. Και ο κίνδυνος αυτός πολλαπλασιάζεται καθώς η ΕΕΦ προσφέρει στις απόψεις αυτές την κάλυψη και την περιβολή τους με την επιστημονοσύνη που κατά τεκμήριο θα όφειλε να διαθέτει ένα επιστημονικό σωματείο που διοργα-

νώνει τέτοιες εκδηλώσεις.

Πραγματικά είναι απίστευτο το πλήθος και το είδος αυτού του τύπου των δραστηριοτήτων της ΕΕΦ όπου αρχίζοντας από τα πιο πρόσφατα βρίσκουμε κανείς εύκολα την έκδοση βιβλίου για το «κβαντικό θέατρο» και τον «συμπαντικό ηθοποιό», αναγγελία ομιλίας από «κβαντικούς μέντορες», θερινά «σχολεία» με διαφορετικούς ομιλητές από τους διαφημιζόμενους, σεμινάρια δραματοθεραπείας, συνεργασίες και σειρά μαθημάτων άσχετων περί την επιστήμη της Φυσικής έναντι διδάκτρων για έκδοση πιστοποιητικών ασαφούς πατρότητας, εγκυρότητας και ενδεχομένως νομιμότητας, εξαγγελίες διαγωνισμών εκτός των προβλεπόμενων από το υπουργείο Παιδείας με παράλληλη διαφήμιση βοηθημάτων για την επιτυχία των συμμετεχόντων μαθητών, με αποκορύφωμα επιστημονικοτεχνικού χαρακτήρα γνωματεύσεις για εφευρέσεις παγκοσμίου σημασίας και «επιστημονικές» δημοσιεύσεις περί ανατροπής της Φυσικής.

Όλα αυτά θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν ως οι φαιδρές εκφάνσεις μιας υπερδραστηριότητας και κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος αν δεν υπήρχε η διαφαινόμενη ανεκτικότητα από τους επίσημους φορείς της πολιτείας αλλά και της κοινωνίας γενικότερα. Μια ανεκτικότητα που υποθάλλει τη δημιουργία και τη διείδυση τέτοιων ψευδοεπιστημονικών απόψεων και πρακτικών κατ' αρχήν στον ευαίσθητο χώρο της σχολικής εκπαίδευσης και μέσω αυτού και στην υπόλοιπη κοινωνία, με πιθανά ακόμα και οικονομικά κίνητρα και οφέλη.

Απέναντι σε αυτή την ανεκτικότητα τοποθετείται τόσο κατηγορηματικά με την απόφασή του το Τμήμα Φυσικής έχοντας απόλυτη συναίσθηση της επιστημονικής και κοινωνικής του ευθύνης για την προστασία του κύρους και της σημασίας της επιστημονικής γνώσης, της επιστημονικής έρευνας και της επιστημονικής εκπαίδευσης.

Ζούμε σε μια εποχή που αν και η τυπική εγγραμματοσύνη των νέων ανθρώπων βρίσκεται πολύ υψηλά σε σχέση με το κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό επίπεδο της χώρας μας, εντούτοις νέες μορφές αγραμματο-

σύνης τείνουν να καθιερωθούν (και όχι μόνο στη χώρα μας), όπως είναι η αδυναμία σύνταξης ορθών κειμένων, η αδυναμία έκφρασης ιδεών, ακόμα και η αδυναμία κατανόησης σύνθετων κειμένων και εννοιών. Επιπλέον ολοένα και πιο συχνά παρατηρείται ότι ένα μεγάλο ποσοστό πολιτών αλλά και νέων ανθρώπων έχουν μια ευκολία να υιοθετούν ψευδοεπιστημονικές απόψεις, να κατασκευάζουν θεωρίες συνωμοσίας ή θεωρίες αποκάλυψης της αλήθειας σε μια επίδειξη αδυναμίας αντίστασης στον επηρεασμό τους από ιδιοτελείς φορείς όπως σύλλογοι και σωματεία, έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης και μορφές κοινωνικής δικτύωσης.

Αποτελεί επομένως σοβαρή ευθύνη των θεσμικών φορέων της οργανωμένης κοινωνίας η ανάδειξη της αξίας του ορθολογισμού και της επιστημονικής γνώσης απέναντι στη διάδοση της ψευδοεπιστήμης και έχει ιδιαίτερη βαρύτητα η επισήμανση προς όλους μας ότι το σχολείο υπάρχει για να υπενθυμίζει τη θεμελιώδη διαφορά μεταξύ της επιστημονικής γνώσης και της δήθεν αποκάλυψης νέων ιδεών, όπως και τη θεμελιώδη διάκριση μεταξύ του αληθινού και του προσφυούς πιθανολογουμένου.

Και για αυτόν και μόνο τον λόγο οι φορείς της ψευδοεπιστήμης με όλες τις μορφές της θα πρέπει να παραμένουν μακριά από τον χώρο της εκπαίδευσης. Αλλά αυτό αποτελεί ευθύνη της πολιτείας.

Ο καθηγητής Γεώργιος Σπ. Τόμπρας είναι πρόεδρος του Τμήματος Φυσικής του ΕΚΠΑ και πρόεδρος του ΔΣ της Ελληνικής Εταιρείας Φυσικής για την Επιστήμη και την Εκπαίδευση (ΕΕΦΕΕ).

...όταν κάποιοι βρίσκουν την ευκαιρία να βάλουν στις ψευδοθεωρίες τους και τη μαγική αυτή λεξούλα «κβάντο» είναι είτε άσχετοι είτε απατεώνες.

TO ΒΗΜΑ-SCIENCE

Κυριακή 3 Μαρτίου 2019